

KAZIMIERZ NITCZ,
PROFESOR UNIWERSYTETU WE LWOWIE

GRANICE JĘZYKOWE POLSKO-CZESKIE I POLSKO-SŁOWACKIE.

Granice językowe wyznaczone na niniejszej mapie opierają się nie na opiniach polityków czy publicystów, ale na badaniach uczonych, w głównej mierze czeskich i słowackich i nigdy wbrew nim.

Granice czystej polszczyzny na Śląsku są wyznaczone za badaniami: Šembera (*Základové dialektologie československé*, 1864), Malinowskiego (*Zarysy życia ludowego na Śląsku*, Ateneum 1887), Bartoša (*Dialektologie moravská*, 1886), a zwłaszcza dzięki ostatnim badaniom Nitscha (*Dialekty polskie Śląska, Materjały i prace komisji językowej 1909*); zob. także Niederle (*Obozrienije sowremennago slawianstwa*, 1909).

Do wytyczenia granic językowych w powiatach Trenczyn i Orawa posiłkowano się danymi: Šembera (o. c.) i Polívka (*Polština v horni stolici Oravské, Listy filologické 1885*); zob. także Zawilińskiego (*Przyczynek II do etnografji górali polskich na Węgrzech, Materjały antropologiczne i etnograficzne*, 1896) i Kołodziejczyka (*Ludność polska na górnych Węgrzech, Świat słowiański 1910*).

W kwestii Spisza, wystarczy przytoczyć dzieło Czambla (*Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanskyh jazykov*, 1906) i artykuł Mišika (*Spišski Poliaei, Slovanské Pohlady 1903*).

Gwary przejściowe (mieszane) Śląska i Moraw zostały za takowe uznane przez Czechów: Polívka (*Archiv für slavische Philologie*, XXII, 1910, s. 314-6) i Niederle (l. s.

48), przez Rosjanina Kulbakina (Sbornik otdielenija russkago jazyka, LXXIII, 1903, nr 4, s. 138), przez Słoweńca Breznika (Revue slavistique, IV, 1911, s. 150). Ludność posługująca się tą gwarą czuje się Czechami, za wyjątkiem Tworkowa i Bieńkowic (niedaleko Raciborza), gdzie świadomość narodowa jest polska.

Moment przejściowy gwar na Węgrzech nie jest tak jasny: są to raczej gwary słowackie. Mają one jednak według Šembery (o. c.) cechy polskie, a także przypominają gwary ostrawicką. Ponadto region Naměstova i Trstena był kiedyś polski, zob. Niederle (Národopisná mapa uberských Slováků, 1903) i Kołodziejczyk (o. c.).

Dodajmy jeszcze kilka słów o dwóch czeskich mapach:

- 1) „Národopisná mapa” Niederlego jest skrupulatnie stworzona zgodnie z oficjalnym węgierskim spisem ludności, do którego nie wpisano języka polskiego. Wprowadzone przez niego poprawki są właściwe dla Orawy i Spisza (Národopisný věstník československý, II, 1907, s. 1-3 i mapa), błędne w przypadku powiatu trenczyńskiego.
- 2) „Země národa československého” (1013), z granicami państw wyznaczonymi przez Boháča, zawiera następujące błędy: a) autor pomiął Czechów na pruskim Śląsku; b) przesunął ich nieco za daleko na wschód na Śląsk Cieszyński; c) nie oznaczył Polaków w powiecie trenczyńskim; d) na niemieckim terytorium Spisza wyznaczył jako słowackie dwa obszary, które są w sposób właściwy uznane za polskie.